

MITREVSKA v. North Macedonia (№ 20949/21)

Обставини справи

Справа стосувалася неможливості заявниці, яка була усиновлена в дитинстві, отримати інформацію про своє біологічне походження та інформацію про стан здоров'я своїх біологічних батьків. Вона скаржилася на порушення її прав за статтею 8 Конвенції.

19 квітня 2017 року заявниця звернулася до Центру соціальної допомоги Skorje («Центр») із запитом на отримання інформації про її усиновлення. Вона стверджувала, що у 2014 році у неї було діагностовано депресивний тривожний розлад і проблеми з мовленням, і що лікарі запросили інформацію про історію хвороби її сім'ї, аби визначити, чи є у неї спадкове захворювання. Вона просила надати їй копію всієї справи про усиновлення і, зокрема, таку інформацію: її ім'я до усиновлення, місце народження, медичну документацію, чи була вона народжена у шлюбі або поза ним, імена та адреси її біологічних батьків, їх психологічний стан і стан здоров'я та причини її усиновлення, дату її усиновлення та номер справи, в якій було прийнято рішення про усиновлення, а також будь-які важливі примітки у справі. Вона посилалася на статтю 8 Конвенції та статтю 7 Конвенції ООН про права дитини. У запиті зазначалося, що на підтримку свого прохання заявниця надала копії документів, що стосуються її історії хвороби. Уряд стверджував, що вона таких документів не подавала.

2 травня 2017 року Центр повідомив заявниці, що вона повинна звернутися зі своїм запитом до Комісії з питань усиновлення (далі – Комісія), яка входить до складу Міністерства праці та соціальної політики (далі – Міністерство). 12 травня 2017 року заявниця звернулася до Комісії з аналогічним запитом, що й до Центру.

1 червня 2017 року заявниця знову надіслала такий самий запит до Центру, попросивши надати додаткову інформацію щодо її дитинства та перебування в будинку-інтернаті. Вона попросила Центр надати офіційне рішення відповідно до Закону про загальне адміністративне судочинство, щоб згодом мати можливість оскаржити його за допомогою подальших засобів правового захисту.

13 червня 2017 року Центр повідомив заявниці, що відповідно до статті 123-а Закону про сім'ю інформація про завершені усиновлення є службовою таємницею, що унеможливило передачу будь-якої інформації про завершене усиновлення.

31 липня 2017 року заявниця звернулася до Міністерства з проханням прийняти офіційне рішення або доручити Центру прийняти таке рішення. 24 серпня 2017 року Комісія повідомила заявниці, що Центр вважав, що запит

заявниці не стосувався питання, яке підлягало вирішенню відповідно до Закону про сім'ю. У відповідь на два подальші запити заявниці з аналогічним змістом від 15 листопада 2017 року та 3 травня 2018 року Комісія повідомила, що ні вона, ні Центр не можуть прийняти офіційне рішення.

16 травня 2018 року заявниця подала позов проти Міністерства до Адміністративного суду. Вона скаржилася на те, що ні Центр, ні Комісія не надали офіційного рішення на її запит про надання інформації щодо її усиновлення, і стверджувала, що Комісія неправильно застосувала Закон про сім'ю, оскільки він не був чинним на момент її усиновлення. Вона посилалася на статтю 8 Конвенції та інші міжнародні документи.

13 липня 2018 року Адміністративний суд відмовив у задоволенні позову, постановивши, що бездіяльності з боку адміністративних органів не було. Він встановив, що органи влади правильно повідомили заявницю про те, що відповідно до статті 123-а Закону про сім'ю запитувана інформація є службовою таємницею і що справа не стосувалася питання прав, гарантованих Законом про сім'ю. Рішенням від 29 червня 2020 року, врученим представнику заявниці 9 грудня 2020 року, Вищий адміністративний суд підтвердив цей висновок.

В ЄСПЛ заявниця скаржилася на нездатність отримати інформацію про своє усиновлення з посиланням на статтю 8 Конвенції.

Оцінка Суду

ЄСПЛ встановив, що, з одного боку, існує позитивне зобов'язання забезпечити «ефективну і доступну процедуру», що дозволяє заявникам мати доступ до даних про стан здоров'я (див. згадане вище рішення у справі *K.H. and Others v. Slovakia*, № 32881/04, §§ 44, 45 і 47 ECHR 2009 (витяги)). З іншого боку, з точки зору особи, чиї медичні дані розкриваються, ЄСПЛ постановив, що дотримання конфіденційності таких даних є життєво важливим принципом у правових системах усіх Договірних Сторін Конвенції. Національне законодавство повинно забезпечувати належні гарантії для запобігання будь-якій передачі або розголошенню персональних даних про стан здоров'я, які можуть бути несумісними з гарантіями, передбаченими статтею 8 Конвенції (див. *Y.G. v. Russia*, № 8647/12, § 44, 30 серпня 2022 року) (пункт 48 рішення).

ЄСПЛ вважав, що дану скаргу необхідно розглядати з точки зору позитивного зобов'язання Держави забезпечити ефективне дотримання її прав, захищених статтею 8 Конвенції (див. *Gauvin-Fournis and Silliau v. France*, № 21424/16 та № 45728/17, § 110, 7 вересня 2023 року) (пункт 49 рішення).

ЄСПЛ повторив, що особи, які, як і заявниця у цій справі, прагнуть встановити своє батьківство, мають життєво важливий інтерес, захищений Конвенцією, в отриманні інформації, необхідної для встановлення істини про

важливий аспект їхньої особистої ідентичності (див., *mutatis mutandis*, *Jäggi v. Switzerland*, № 58757/00, § 38, ECHR 2006-X). Крім того, заявниця також була зацікавлена в отриманні інформації, що стосується її здоров'я, з огляду на те, що в національному провадженні вона стверджувала, що шукає інформацію про історію хвороби своїх батьків, щоб визначити, чи є у неї спадкове захворювання (пункт 50 рішення).

ЄСПЛ зазначив, що національні органи влади не намагалися з'ясувати, чи висловлювали біологічні батьки заявниці або її прийомні батьки бажання, щоб її усиновлення залишалося таємницею (порівняйте і протиставте *Odièvre v. France* [GC], № 42326/98, §§ 10 і 12, ECHR 2003-III, і *Godelli v. Italy*, № 33783/09, §§ 6 і 49, 25 вересня 2012 року, в яких біологічні матері заявника чітко висловили бажання залишитися анонімними). ЄСПЛ не бажав спекулювати на цьому питанні (див., *mutatis mutandis*, *Boljević v. Serbia*, № 47443/14, § 54, 16 червня 2020 року). З іншого боку, ЄСПЛ вважав, що на кону стоїть загальний інтерес, а саме захист здоров'я біологічних матерів, які з 2004 року мали право очікувати, що інформація про них і про їхніх дітей на стадіях вагітності та народження залишатиметься таємницею (див., подібно, *Godelli v. Italy*, цит. вище, § 51) (пункт 51 рішення).

ЄСПЛ зазначив, що як адміністративні органи, так і суди двох рівнів юрисдикції відмовили заявниці у наданні інформації про її походження. При цьому вони посилалися лише на статтю 123-а Закону про сім'ю, яка передбачає таємницю інформації про завершене усиновлення. Хоча вони також посилалися на статтю 6(1) Закону про загальне адміністративне судочинство, яка встановлює принцип пропорційності в адміністративних справах, але вони чітко не з'ясували конкуруючі інтереси на кону і не збалансували їх з інтересами заявниці (порівняйте, *Godelli*, цит. в цій справі, § 57. Вони не розглянули аргумент заявниці про необхідність отримання інформації про історію хвороби її біологічних батьків (пункт 53 рішення).

Стосовно самої статті 123-а Закону про сім'ю в інтерпретації національних органів влади, ЄСПЛ зазначив, що це положення відноситься до службової таємниці всю інформацію, що стосується завершених усиновлень. Вона не передбачає можливості отримання неідентифікуючої інформації про біологічне походження особи, її усиновлення або дитинство (порівняйте з *Odièvre*, цит. в цій справі, § 48). Крім того, вона не передбачає винятку з медичних міркувань з правила про те, що інформація про усиновлення є таємницею (див. згадане вище рішення у справі *Gauvin-Fournis i Silliau*, § 126), що не дозволило національним органам влади оцінити аргументи заявниці про стверджувану необхідність отримання інформації, пов'язаної зі станом здоров'я (пункт 54 рішення).

Відхиливши скаргу щодо конституційності статті 123-а Закону про сім'ю, Конституційний Суд врахував складність відносин, встановлених

усиновленням, і взяв до уваги загальний інтерес у захисті цих відносин, а також індивідуальні інтереси усиновленої дитини. Однак він зовсім не взяв до уваги інтерес усиновленої повнолітньої особи, як у випадку заявниці, в отриманні інформації про своє біологічне походження або історію хвороби своєї сім'ї (пункт 56 рішення).

Стосовно аргументу Уряду про те, що заявницю було усиновлено за процедурою «повного усиновлення» видається, що відповідно до статті 123-а Закону про сім'ю вид усиновлення («повне» або «часткове») не мало значення з точки зору доступу до інформації, що стосується усиновлення; така інформація була службовою таємницею незалежно від виду усиновлення. У будь-якому випадку, той факт, що заявницю було усиновлено за процедурою «повного усиновлення», автоматично не звільняє національні органи влади від обов'язку збалансувати конкуруючі інтереси, що стоять на кону (пункт 57 рішення).

ЄСПЛ урахував делікатність розглядуваного питання і не недооцінював вплив, який розголошення інформації, пов'язаної з усиновленням, може мати на заінтересованих осіб. Він відзначив відсутність можливості отримати доступ до інформації, що не ідентифікує особу. З огляду на вищевикладені міркування, ЄСПЛ вважав, що національні органи влади не змогли досягти балансу між конкуруючими інтересами, а отже, вийшли за межі наданої їм свободи розсуду (пункт 58 рішення).

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя) через незабезпечення органами влади балансу між конкуруючими інтересами, які були поставлені на карту у провадженні щодо доступу до інформації про біологічне походження заявниці.

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 14 травня 2024 року та набуло статусу остаточного 14 серпня 2024 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.